

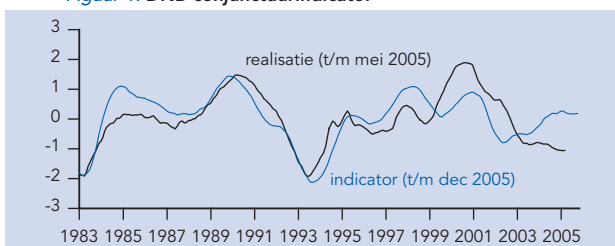
Winnaars en verliezers van een hogere olieprijs

J.J.W. Peeters

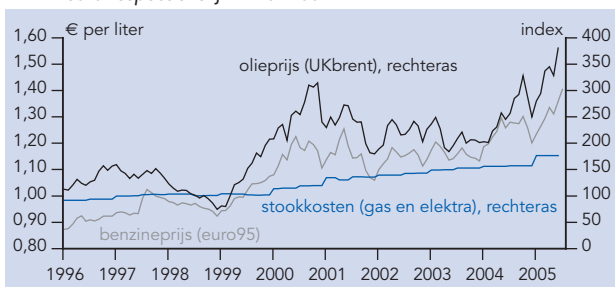
Deze rubriek wordt periodiek samengesteld door Robert-Paul Berben, Ronald Bosman, Jolanda Peeters en Ard den Reijer van De Nederlandsche Bank.
j.j.w.peeters@dnb.nl

De afgelopen jaren zijn de olieprijsen fors gestegen. Dit creëert winnaars en verliezers, zowel op internationaal als nationaal niveau.

Figuur 1. DNB-conjunctuurindicator

Figuur 2. Ontwikkeling energiekosten, maandgemiddelden in euro respectievelijk 1998=100

Sinds oktober 2004 laat de DNB-conjunctuurindicator een min of meer vlak verloop zien (figuur 1). Dit duidt erop dat het economische groeierstel slechts moeizaam op gang komt. Naast de sombere stemming van de Nederlandse consument over het economische klimaat, drukt ook de recente golf van olieprijsstijgingen de economische groei. Figuur 2 illustreert de prijsontwikkelingen van olie, autobrandstoffen en stookkosten sinds 1996. Voor de scherpe olieprijsstijgingen in de afgelopen jaren zijn verschillende verklaringen geopperd. Naast factoren die het olieaanbod in gevaar brachten, is ook de vraag uit China sterk gestegen: in 2004 nam China 36% van de stijging van het wereldolieverbruik voor zijn rekening.

Internationale effecten

De forse olieprijsstijging creëert winnaars en verliezers. Olieproducerende en -exporterende landen hebben vanzelfsprekend baat bij een olieprijsstijging, terwijl olie-importerende landen hiervan last ondervinden. Het negatieve ruilvoeteffect in de olie-importerende landen wordt wel gedempt dankzij recycling. Olie-exporterende landen zullen immers de extra olieopbrengsten voor een deel via hogere uitgaven aan goederen en diensten geproduceerd in olie-importerende landen, recyclen. Voor Nederland is het ruilvoeteffect van olieprijsstijgingen nagenoeg nihil. Weliswaar is Nederland sterk afhankelijk van geïmporteerde energie, maar tegelijkertijd profiteert ons land

als producent en exporteur van aardgas en olieproducten van een olieprijsstijging. De recyclingontvangsten voor Nederland zijn eveneens relatief beperkt.

Nederlandse economie

Ondanks deze relatieve ongevoeligheid van Nederland als geheel voor olieprijsstijgingen hebben stijgende olieprijsen via diverse kanalen invloed op de Nederlandse economie.

Doordat hogere olieprijsen tot hogere prijzen voor autobrandstoffen, aardgas en elektriciteit leiden, daalt de koopkracht van de Nederlandse consument. Wanneer consumenten niet minder gaan tanken of stoken als reactie op de prijsstijgingen, kost een olieprijsstijging van 45% in 2005 de Nederlandse consument circa drie miljard euro, al zullen vanwege vertraagde doorrekening niet al deze kosten in 2005 neerslaan. Het koopkrachtverlies vertaalt zich in vraaguitval.

Voor de producenten pakt een olieprijsstijging verschillend uit. Voor het gros van het bedrijfsleven betekent een hogere olieprijs simpelweg een verhoging van de productiekosten. Dit leidt via hogere afzetprijzen tot vraaguitval of via een lagere winstgevendheid tot lagere investeringen. Aan de andere kant zijn er ook enkele bedrijven die profiteren van een hogere olieprijs. Hieronder vallen onder meer olieraffinaderijen en gaswinningbedrijven.

Voor de overheid zijn de effecten van een olieprijsstijging vrijwel neutraal. Tegenover een toename van de aardgasbaten en de btw-inkomsten op autobrandstoffen staan namelijk lagere belastinginkomsten en hogere werkloosheidsuitgaven. Deze positieve en negatieve effecten wegen grosso modo tegen elkaar op, waardoor de overheid min of meer immuun is voor olieprijsstijgingen. Een hogere olieprijs resulteert overigens niet in hogere accijnzen, omdat deze geheven worden als een vast bedrag per liter. Omdat de btw geheven wordt over de som van de kale prijs plus accijnzen, nemen de btw-inkomsten wél toe. De toename van btw-inkomsten op autobrandstoffen is slechts gering vergeleken bij de toename in de aardgasbaten.

Conclusie

Olieprijsstijgingen creëren kortom winnaars en verliezers, zowel internationaal als nationaal. Nederland als geheel blijkt relatief ongevoelig voor olieprijsstijgingen. Dit komt naast de export van aardgas en olieproducten, ook door het toegenomen gebruik van alternatieve energiebronnen en de transformatie van een industriële naar een diensteneconomie. Hierdoor is de olieafhankelijkheid van de Nederlandse economie afgenomen. ■

Jolanda Peeters